

Handel med utsläppsrätter

– för lägre utsläpp av koldioxid.

”Halten av växthusgaser i atmosfären ska stabiliseras på en nivå som förhindrar att jordens klimat påverkas på ett farligt sätt.”

KLIMATKONVENTIONEN (1992)

Sverige har tillsammans med merparten av världens länder skrivit under FN:s klimatkonvention. Det betyder att vi har förbundit oss att arbeta för att minska utsläppen av växthusgaser till atmosfären. Konventionens mål är att stabilisera halten växthusgaser i atmosfären på en nivå så att farlig inverkan på klimatet undviks.

Hur arbetet mot klimatkonventionens mål ska inledas anges i Kyotoprotokollet från 1997. Protokollet sätter bland annat upp utsläppsmål för i-länder. EU:s medlemsländer har år 2002 i samband med ratificeringen av protokollet åtagit sig att minska utsläppen av växthusgaser med åtta procent till år 2010 jämfört med utsläppen 1990 (EU 15).

Handel med utsläppsrätter är ett av de verktyg som används för att nå unionens utsläppsmål. Den regleras i en lagstiftning gemensam för hela EU, ett direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter.

Hotet mot jordens klimat.

FN:s vetenskapliga klimatpanel IPCC konstaterar att jordens medeltemperatur ökat med 0,6 grader under 1900-talet. En del av temperaturökningen kan ha naturliga orsaker, men forskarna anser att människan är huvudorsaken till den uppvärmning som skett de senaste 50 åren.

Av alla växthusgaser svarar koldioxid för den största påverkan. Gasen frigörs vid användning av

kol, olja, naturgas och andra fossila bränslen. Ökad koncentration av växthusgaser i atmosfären betyder att mer värme hålls kvar nära jordytan och att jordens medeltemperatur stiger. Det påverkar i sin tur klimatsystemet med sitt komplicerade samspel mellan hav och land, strömmar och vindar. Mätningar visar att atmosfärens halt av koldioxid ökat med 30 procent sedan industrialiseringens början på 1800-talet. Utan verkningfulla åtgärder för att minska utsläppen av koldi-

oxid befaras allvarliga störningar av klimatet. En klimatförändring som då får genomgripande effekter för samhällen över hela världen.

Effekter av den pågående uppvärmningen syns redan idag. IPCC konstaterar bland annat att Europas och Nordamerikas glaciärer smälter och att de arktiska havsisarna minskar sin utbredning. Nederbörden över norra halvklotet har ökat och havsytan har stigit med 15 centimeter under 1900-talet.

Klimatproblemet är globalt och kräver internationella åtgärder. Inom EU togs år 2003 beslut om att inleda handel med utsläppsrätter för att minska unionens utsläpp. Handeln gäller till en början enbart koldioxid.

Utsläppshandel bygger rent teoretiskt på att ett tak sätts för de totala utsläppen under en viss period. Därefter delas ett antal utsläppsrätter ut till de företag som ska delta. Det antal utsläppsrätter som fördelas ska motsvara utsläppstaket.

I EU:s handelssystem är det EU-kommissionen som beslutar om tak för utsläppen. Vid fördelningen av utsläppsrätter tas bland annat hänsyn till företagens historiska utsläpp och

till deras förutsättningar att minska utsläppen. Olika regler gäller för olika industrityper. Möjligheterna att minska utsläppen har bedömts vara störst inom energisektorn under handelns första period år 2005–2007. Energibranschen har därför fått en något mindre tilldelning jämfört med övriga branscher.

Omkring en tredjedel av de svenska utsläppen av koldioxid omfattas av EU:s handelssystem. Av EU:s totala utsläpp av koldioxid ingår cirka 46 procent i handeln.

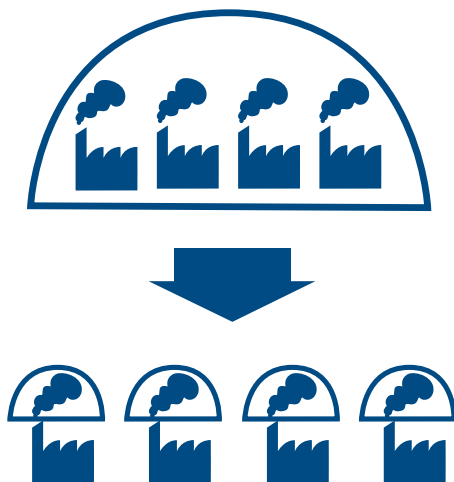
Pris på utsläppen.

Handel med utsläppsrätter sätter ett pris på rätten att släppa ut koldioxid. Vilket priset blir beror på

utbud och efterfrågan på utsläppsrätter. Hur många utsläppsrätter som totalt sett kommer att fördelas inom EU har därför stor betydelse. Om många utsläppsrätter delas ut i förhållande till industrins behov blir priset lågt, och tvärtom. Även ekonomisk tillväxt liksom priser på råvaru- och bränslemarknader inverkar på priset för utsläppsrätter.

Marknadpriset på utsläppsrätter kommer i sin tur att ha betydelse för företagens beslut att genomföra åtgärder för att minska utsläppen. Åtgärder för att minska utsläppen vidtas i regel om de kostar mindre än vad det kostar att köpa utsläppsrätter.

TAK FÖR UTSLÄPPEN.

Företagens kostnader för att minska sina utsläpp varierar mellan olika företag och olika länder. Genom att göra utsläppen till en handelsvara i en särskild handel med utsläppsrätter skapas möjligheter för företagen att prioritera de billigaste åtgärderna. Företag med höga kostnader för åtgärder kan köpa utsläppsrätter av företag med lägre kostnader för åtgärder. För klimatets del spelar det ingen roll i vilket land eller i vilket företag som utsläppen minskar. Huvudsaken är att de totala utsläppen minskar.

Utsläppshandelns tak sätter nivån för hur stora utsläppen får vara under en viss period. Företagen kan sedan välja att minska utsläppen eller köpa utsläppsrätter inom ramen för det uppsatta taket. Principen om utsläppshandel bygger på att utbudet av utsläppsrätter är mindre än företagets efterfrågan.

Handel med utsläppsrätter skapar därmed incitament för företag att vidta åtgärder för att minska utsläppen. Det gör i sin tur att vår påverkan på jordens klimat minskar.

Alla kan delta

EU:s utsläppshandel omfattar ett begränsat antal industrigrenar, främst energianläggningar och vissa tunga industribranscher. Alla länder som är medlemmar i EU omfattas av systemet. Länder som omfattas av EEA-avtalet (Island, Norge och Lichtenstein) har möjlighet att ansluta sig till systemet. De typer av anläggningar som berörs under handelns första period år 2005–2007 är:

- förbränningsanläggningar som har en installerad kapacitet över 20 MW samt anläggningar anslutna till fjärrvärmnät med en total kapacitet över 20 MW,
- mineraloljeraffinaderier,
- koksverk,
- anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas och glas fiber, cement och keramik samt
- anläggningar för tillverkning av papper, papp eller pappersmassa.

För Sveriges del betyder definitionen av den handlande sektorn att i princip alla anläggningar som ingår i fjärrvärmnät deltar liksom ett stort antal industrier, totalt cirka 700 anläggningar. Utöver de företag som omfattas av handelsdirektivet kan även enskilda personer, organisationer och andra företag delta i handeln. Allt som krävs är att den som vill handla öppnar ett konto i

något av de nationella register där EU-handelns transaktioner registreras.

Minskad klimatpåverkan målet.

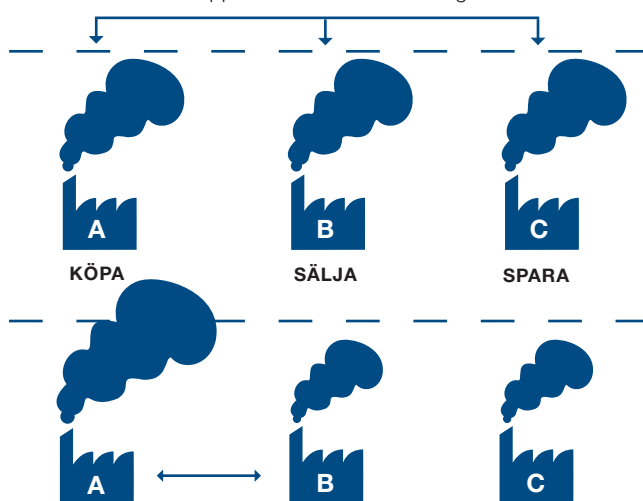
Syftet med utsläppshandeln är att på ett kostnadseffektivt sätt nå en del av de utsläppsminskningar som krävs för att EU ska klara sitt åtagande enligt Kyotoprotokollet.

Miljöeffekten av handelssystemet är i sin tur beroende av hur stor mängd utsläppsrätter som fördelas totalt inom EU. För att verkligen nå utsläppsminskningar måste tillgången på utsläppsrätter i princip vara lägre än efterfrågan.

Enskilda anläggningars eller länders utsläpp kan öka trots att handeln

UTSLÄPP SOM HANDELSVARA.

Utsläppsrätter delas ut till företagen.

Utsläppshandel inleds genom att staten delar ut utsläppsrätter till de företag som omfattas. Merparten av utsläppsrätterna i EU:s handelssystem delas ut gratis. Utsläppsrätter köps och säljs därefter företag emellan, via börser eller via mäklare. EU-direktivet om utsläppshandel tillåter att en mindre del av utsläppsrätterna fördelas till företagen genom auktionering.

Även enskilda personer och organisationer kan delta i handeln. Deltagande företag kan beroende på situation välja mellan en rad olika strategier i handeln. Till exempel:

- A** öka produktionen (behöver öka utsläppen) och köpa utsläppsrätter av B.
- B** effektivisera (minska utsläppen) och sälja utsläppsrätter till A.
- C** minska produktionen och spara sina utsläppsrätter inför en väntad produktionsökning.

INTERNATIONELLA KLIMATSAMARBETEN

Internationellt klimatsamarbete är en av flera viktiga hörnstenar i Kyotoprotokollet. Länder som skrivit under avtalet får använda tre så kallade "flexibla mekanismer" för att nå en del av sina utsläppsmål. Utsläppshandel är en av dessa mekanismer. De två övriga syftar till utsläppsminskningar genom samarbeten mellan enskilda länder.

Mekanismerna är: gemensamt genomförande (Joint Implementation, JI) och ren utveckling (Clean Development Mechanism, CDM).

Kyotoprotokollets första så kallade åtagandeperiod inleds år 2008, men EU har beslutat att investeringar enligt reglerna för CDM redan nu ska ge utsläppskrediter som kan köpas och säljas i EU:s utsläppshandel ("Länkdirektivet"). Utsläppskrediter via JI ska enligt planerna kunna användas från år 2008. Syftet

är att ytterligare sänka åtgärdskostnaderna för företagen och skapa förutsättningar för att utsläppen ska minska. Flera länder har redan inlett samarbete enligt JI och CDM. Sverige har bland annat inlett samarbeten som syftar till energieffektiviseringar och bränslebyten med länder i Baltikum, Rumänien, Brasilien samt med Indien.

Mer om flexibla mekanismer och internationellt klimatsamarbete finns på www.stem.se.

pågår. Huvudsaken är att de totala utsläppen minskar. Klimatproblemet är globalt och utsläppshandel utgår från att det inte spelar någon roll inom vilket land eller bransch utsläppen minskar. Effekten på jordens klimat blir densamma.

Handel i framtiden.

EU:s system för utsläppshandel delas in i särskilda handelsperioder. Den första sträcker sig från år 2005 till 2007. Den andra perioden löper från år 2008–2012. Från 2008 kan handeln inkluderas i internationell handel under Kyotoprotokollet. EU-handeln länkas redan till

Kyotoprotokollet genom det så kallade "Länkdirektivet".

Från år 2008 kan utsläpp av ytterligare växthusgaser utöver koldioxid omfattas. Det kan även bli aktuellt att under de närmaste åren inkludera andra branscher än de nu handlande industribranscherna och energibolagen i handelssystemet. Vid EU-kommissionen diskuteras bland annat hur flyget kan inkluderas.

Avgift kan drabba företag.

All försäljning och alla inköp av utsläppsrätter ska i Sverige registreras i ett särskilt register. Företag ska varje år redovisa faktiska utsläpp för

året och lämna över motsvarande mängd utsläppsrätter till staten. Att företagens utsläppsrapporter stämmer med deras innehav av utsläppsrätter granskas av en oberoende kontrollör och av Naturvårdsverket.

Det företag som vid årlig kontroll inte kan visa att de har tillräckligt många utsläppsrätter, måste betala en avgift för överskridna utsläpp. Avgiften är på 40 Euro per ton koldioxidutsläpp. Dessutom kvarstår kravet på att utsläppsrätter köps in motsvarande faktiska utsläpp. Från år 2008 höjs avgiften till 100 Euro per ton koldioxid.

Så mycket är en utsläppsrätt

En utsläppsrätt ger innehavaren rätt att släppa ut ett ton koldioxid.

Ett ton koldioxid motsvarar användning av (ca):

370 liter eldningsolja
400 kg kol för förbränning
420 liter bensin

Ca 700 industri- och energianläggningar omfattas av handel med utsläppsrätter i Sverige. Utsläppsrätter motsvarande 22,4 miljoner ton koldioxid delas ut till företagen per år.

Exempel på hur utsläppsrätter fördelats:

Stort kraftvärmeverk (varierar med typ av bränsle): 280 000 utsläppsrätter

Mindre kraftvärmeverk 1500 utsläppsrätter

Stort stålverk 2 600 000 utsläppsrätter

Mindre stålverk 3 100 utsläppsrätter

Stort massa & pappersbruk 146 000 utsläppsrätter

Glasbruk: 10 000 utsläppsrätter

Läs mer om hur utsläppsrätterna fördelats per företag på www.utslappshandel.se

Själva släpper vi ut ett ton koldioxid när vi:

- Kör en bensindriven normalstor bil 500 mil. 500 mil motsvarar sträckan Stockholm-Wien tur och retur två gånger eller Göteborg-Luleå tur och retur två gånger. (Källa: Vägverket)

- Värmer upp en normalstor villa med oljepanna i två månader. (Källa: Energimyndigheten och emissionsfaktorer för olja)

- Klipper 0,5 km² (motsvarar ca 80 fotbollsplaner) med en icke miljömärkt gräsklippare. (Källa: Konsumentverket och Råd&Rön)

Läs mer om beräkningarna på www.utslappshandel.se

Register för utsläppsrätter

Enligt EU:s handelsdirektiv är varje medlemsland skyldigt att upprätta och driva ett nationellt register där alla transaktioner av utsläppsrätter inom handelssystemet registreras. Sveriges register kallas SUS, svenskt utsläppsrättsystem, och finns vid Energimyndigheten.

I det nationella registret får varje företag utsläppsrätter fördelade till ett konto. SUS är en elektronisk databas som kan hantera uppgifter som:

- ansökan om tilldelning av utsläppsrätter,
- överföring av utsläppsrätter mellan olika kontohavare,
- rapportering av utsläpp samt
- redovisning av antal utsläppsrätter motsvarande anläggningens utsläpp.

Kontoinnehavaren administrerar själv sina utsläppsrätter i SUS. Vid en försäljning är det säljaren som överför utsläppsrätter från sitt till köparens konto.

Utöver företagen som omfattas av handelsdirektivet kan även andra företag, enskilda personer och organisationer öppna konton och handla med utsläppsrätter.

Identiska register

Samtliga nationella register inom EU kommer att vara identiska beträffande de funktioner som beskrivits ovan. De ska även vara lika i fråga om tillgänglighet, hårdvara, underhåll och grundläggande krav på säkerhet. Funktionerna regleras i en särskild registerförordning. Registerförordningen bygger i

sin tur på beslut fattade av parterna till FN:s klimatkonvention eftersom handeln från och med 2008 också kommer att följa Kyotoprotokollets regler och standards.

SUS och de övriga EU-ländernas nationella register är anslutna till ett centralt europeiskt register (CITL) där samtliga transaktioner av utsläppsrätter registreras inom EU. Under handelsperioden 2008–2012 kommer samtliga europeiska register att kopplas till ett internationellt register (ITL) för att handel med utsläppsrätter ska kunna ske även utanför EU:s gränser.

Mer om utsläppshandel, hur utsläppsrätterna fördelats
och vilka myndigheter som gör vad hittar du på www.utslappshandel.se

EU-kommissionen informerar om handeln på
<http://europa.eu.int/comm/environment/climat/emission.htm>

Fler exemplar av denna broschyr beställer du
på www.stem.se eller www.naturvardsverket.se/bokhandeln

NATURVÅRDSVERKET
106 48 STOCKHOLM
TEL:08-698 10 00

ENERGIMYNDIGHETEN
BOX 310, 631 04 ESKILSTUNA
TEL:016-544 20 00